GÜNDÜZLERİ ÇOK UZUN VE ÇOK KISA SÜREN ÜLKELERDE İKÂMET EDENLERİN ORUCU

صيام من يطول نهارهم جداً وكذا من يقصر نهارهم

باللغة التركية

Abdulaziz b. Abdullah b. Baz

اسم المؤلف

عبد العزيز بن عبد الله بن باز

Çeviren
Muhammed Şahin

ترجمة

محمد شاهين

Gözden Geçiren
Ali Rıza Şahin

مراجعة

علي رضا شاهين

Soru:

Gündüzü 21 saate kadar uzayan yerlerde yaşayanların ne yapmaları gerekir? Buralarda yaşayanlar, orucun vaktini kendileri mi takdir etmeleri gerekir? Aynı şekilde gündüzün çok kısa olduğu yerlerde yaşayanlarla gece ve gündüzün 6 ay sürdüğü yerlerde yaşayanlar ne yapmaları gerekir?

Cevap:

Gece ve gündüz süresi 24 saat olan yerlerde yaşayanlar, gündüzleri ister kısa olsun, isterse uzun olsun, oruçlarını tutarlar. Gündüz süresi kısa da olsa, bu onlar için yeterlidir Allah'a hamd olsun. Fakat gece ve gündüz süresi 6 ay gibi 24 saatten fazla uzun sürüyorsa, oruç ve namaz vakitlerini kendileri takdir ederler.

Nitekim Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'in haber verdiği , bir günü bir seneye, bir günü bir aya ve bir günü de bir haftaya denk olacak olan Deccâl'in ortaya çıkacağı günde, sahâbeye namaz vakitlerini kendilerinin takdir etmelerini emretmiştir. Gece ve gündüz süresinin 6 ay gibi uzun sürdüğü yerlerde yaşayanlar,namazların vakitlerini kendileri takdir ederler.

Suudi Arabistan Büyük Âlimler Kurulu,12. 4.1398 hicri tarih ve 61 nolu kararında bu meseleyi titizlikle inceledikten sonra şu karara varmıştır:

"Hamd, yalnızca Allah'adır. Salât ve selâm, Allah'ın elçisi Muhammed'e, âline ve ashâbına olsun.

Hicri 1398 yılının Rebîul-Âhir ayının ilk günlerinde Riyad'da düzenlenen Büyük Âlimler Kurulu'nun 12. oturumunda,Mekke'de bulunan İslâm Dünyası Birliği genel sekreteri tarafından 555 sayı ve 16.1.1398 hicri tarihli bir yazı sunulmuştur. Bu yazıda, İsveç'in Malmö kentinde bulunan İslâmî Cemiyetler Birliği Başkanı, İskandinav ülkelerinde coğrafi konumdan dolayı gündüz süresinin yazın uzun, kışın ise kısa olduğu, aynı şekilde kuzey bölgelerinde güneşin yazın hiç batmadığı, kışın bunun tam tersi olduğu, bu bölgelerde yaşayan müslümanların Ramazan ayında nasıl oruç tutup iftâr etmeleri gerektiğini,yine bu ülkelerde namaz vakitlerini nasıl ayarlamaları gerektiğini sormaktadırlar. İslâm Dünyası Birliği genel sekreteri,onları bilgilendirmek için bu konuda Büyük Âlimler Kurulu'ndan fetvâ vermesini arzu etmektedir.

Yine bu konuda İlmî Araştırmalar ve Dâimî Fetva Komisyonu tarafından hazırlanan mesele ile bu konuda fıkıh âlimlerinden gelen diğer nakiller kurulumuza sunulmuştur. İnceleme, araştırma ve müzâkereler yapıldıktan sonra kurulumuz bu konuda şu karara varmıştır:

Birincisi:

Gecenin, güneşin doğuşu ile batışı sebebiyle gecenin gündüzden farklı olduğu,yazın gündüzün uzun,kışın ise gündüzün kısa olduğu ülkelerde yaşayanın, beş vakit namazları dînen bilinen vakitlerinde kılması gerekir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِدُلُوكِ ٱلشَّمۡسِ إِلَىٰ غَسَقِ ٱلَّيۡلِ وَقُرۡءَانَ ٱلۡفَجۡرِۖ إِنَّ قُرۡءَانَ ٱلۡفَجۡرِ كَانَ مَشۡهُودٗا ٧٨ ﴾

[سورة الإسراء الآية :78]

"Gündüzleyin güneşin zevâlinden gece karanlığı bastırıncaya kadar namaz kıl. Sabah namazını da kıl (ve kıraatini uzun tut). **Zirâ sabah namazında okunan Kur'an, şâhitlidir** (gece ve gündüz melekleri bu namazda hazır bulunurlar)."[1]

Başka bir âyette şöyle buyurmuştur:

﴿ ... إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتۡ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ كِتَٰبٗا مَّوۡقُوتٗا ١٠٣ ﴾ [سورة النساء من الآية :103]

"Çünkü namaz, belli vakitlerde mü'minlere farz kılınmıştır."[2]

Yine, Bureyde'den -Allah ondan râzı olsun- sâbit olduğuna göre, adamın birisi Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem-'e namazların vakti hakkında sordu. Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

"İki gün boyunca bizimle birlikte namaz kıl" dedi.

Güneş zevâl vaktini aşınca, Bilâl'e -Allah ondan râzı olsun- ezân okuyup kâmet getirmesini emretti. Ardından öğle namazını kıldı. Sonra güneş ışınları parlak ve berrak bir halde iken ezân okuyup kâmet getirmesini emretti. Ardından ikindi namazını kıldı. Sonra güneş batınca ezân okuyup kâmet getirmesini emretti. Ardından akşam namazını kıldı.Ufukta bulunan kızıllık iyice kaybolduktan sonra ezân okuyup kâmet getirmesini emretti. Ardından yatsı namazını kıldı.Sonra ilk fecir (fecr-i kâzib) doğarken ezân okuyup kâmet getirmesini emretti.Ardından sabah namazını kıldı. İkinci gün olunca güneşin sıcaklığı azalıncaya kadar öğle namazını geciktirdi. Herkes böyle yapsa ne güzel olur. İkindi namazını ise önceki vaktinden sonraya erteleyip güneş yüksekte iken kıldı. Akşam namazını güneş battıktan sonra ufuktaki kızıllık kaybolmadan önce kıldı.Yatsı namazını ise gecenin üçte birlik bölümü geçtikten sonra kıldı.Sabah namazını da ortalık iyice ağarınca kıldı. Daha sonra: **"Namazın vaktini soran nerede?"** diye sordu.

Adam: **"Benim yâ Rasûlallah"** dedi.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

"Namazlarınızın vakti, bu gördüklerinizin arasındaki vakitlerdedir."[3] buyurdu.

Yine Abdullah b. Amr b. Âs'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

((وَقْتُ الظُّهْرِ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ، وَكَانَ ظِلُّ الرَّجُلِ كَطُولِهِ مَا لَمْ يَحْضُرِ الْعَصْرُ، وَوَقْتُ الْعَصْرِ مَا لَمْ تَصْفَرَّ الشَّمْسُ، وَوَقْتُ صَلاَةِ الْمَغْرِبِ مَا لَمْ يَغِبِ الشَّفَقُ، وَوَقْتُ صَلاَةِ الْعِشَاءِ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ الْأَوْسَطِ، وَوَقْتُ صَلاَةِ الصُّبْحِ مِنْ طُلُوعِ الْفَجْرِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ، فَإِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ، فَأَمْسِكْ عَنِ الصَّلاَةِ، فَإِنَّهَا تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْنَيْ شَيْطَانٍ.)) [رواه مسلم]

"Öğle namazının vakti, güneş zevâli aştıktan sonra ve bir kimsenin gölgesinin boyu, kendi boyuna eşit olduktan ikindi namazı vaktine kadar olan vakittir. İkindi namazının vakti, güneş sararmaya başlayıncaya kadar olan vakittir. Akşam namazının vakti, ufuktaki kızıllık kayboluncaya kadar olan vakittir. Yatsı namazının vakti, gece yarısına kadar olan vakittir. Sabah namazının vakti ise, fecrin doğuşundan güneş doğuncaya kadar olan vakittir. Güneş doğduğunda namaz kılmayı bırak. Çünkü güneş, şeytanın iki boynuzu arasından doğar."[4]

Bu hadislerin dışında beş vakit namazın vakitlerini sözlü ve fiili olarak tayin eden hadisler de vardır. Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in açıkladığı ve namaz vakitlerini birbirinden ayırt eden özellikler oldukça, bu hadisler gündüz ve gecenin uzun veya kısa olmasının önemli olmadığını gösterir.Bunlar, namaz vakitlerinin tayini hakkındadır.Ramazan ayında tutulan orucun vaktinin tayinine gelince,oruç tutmaları kendilerine farz kılınan kimselerin bulundukları ülkelerde gece ve gündüz süresinin toplamı 24 saat ve gündüz geceden ayırt ediliyorsa, fecrin doğuşundan güneşin batışına kadar yeme ve içme gibi orucu bozan şeyleri her gün bırakmaları gerekir. Geceleri kısa olsa bile yeme, içme ve eşleriyle cinsi münasebette bulunmak onlara helâldir. Zirâ İslâm dîni, bütün ülkelerde yaşayan insanlar içindir.

Nitekim Allah Teâlâ oruç hakkında şöyle buyurmuştur:

﴿ ... وَكُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلْخَيْطُ ٱلْأَبْيَضُ مِنَ ٱلْخَيْطِ ٱلْأَسْوَدِ مِنَ ٱلْفَجْرِ ۖ ثُمَّ أَتِمُّوا۟ ٱلصِّيَامَ إِلَى ٱلَّيْلِ ۚ ... ﴾ [سورة البقرة من الآية: 187]

"Sabahın aydınlığı, gecenin karanlığından ayırt edilinceye kadar yiyin ve için. Sonra da (güneşin batışı ile gecenin başlangıcı olan) akşama kadar orucu tamamlayın."[5]

Kim, gündüzün uzunluğundan dolayı veya gündüzün uzun olacağını gösteren belirtilerle, denemeyle, güvenilir ve uzman bir doktorun kendisine haber vermesiyle, oruç tuttuğu takdirde helâk olacağını, şiddetli bir hastalığa neden olacağını,hastalığını arttıracağını veya hastalığının iyileşmesini geciktireceğine kanaat getirilerek oruç tutmaya gücü yetmezse, oruç tutmaz. Tutamadığı günler sayısınca da başka bir ayda orucunu kaza eder.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ ... فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ ... ﴾

[سورة البقرة من الآية:185]

"O halde sizden kim Ramazan ayını idrak ederse, onda oruç tutsun. Kim de onda hasta veya yolcu olursa (tutamadığı günler sayısınca) **başka günlerde kaza etsin."**[6]

Yine şöyle buyurmuştur:

﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَاۚ ...﴾ [سورة البقرة من الآية :286]

"Allah, bir kimseye gücünün üzerinde yük yüklemez."[7]

Yine şöyle buyurmuştur:

﴿ ... وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٖۚ ... ﴾ [سورة الحج من الآية :78]

"Allah, din konusunda üzerinize hiçbir zorluk yüklemedi."[8]

İkincisi:

Yazın güneşin hiç batmadığı veya kışın hiç doğmadığı ya da gündüzün 6 ay, gecenin de 6 ay devam ettiği ülkelerde yaşayanların,kendilerine en yakın olan ve farz namaz vakitleri belli olan ülkelerin vakitlerine dayanarak farz namaz vakitlerini kendileri takdir edip 24 saatlik süre içerisinde beş vakit namazlarını kılarlar.

Nitekim İsra ve Miraç hadisinde sabit olduğuna göre, Allah Teâlâ bu ümmete gece ve gündüz olmak üzere her gün 50 vakit namazı farz kıldığı zaman, Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- Rabbinden bu elli vaktin azaltılmasını istemiş, sonunda Allah Teâlâ ona şöyle buyurmuştur:

((يَا مُحَمَّدُ! إِنَّهُنَّ خَمْسُ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لِكُلِّ صَلاَةٍ عَشَرَ فَذَلِكَ خَمْسُونَ صَلاَةً ...))

"Ey Muhammed! Bu namazlar, her biri on sevap değerinde olan gerçekte elli vakit eden beş vakit namazdır."

Yine Talha b. Ubeydullah'tan -Allah ondan râzı olsun- sabit olduğuna göre, o şöyle demiştir:

"Başı toz içerisinde kalmış Necd'li bir adam Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e geldi. Sesinin uğultusunu işitiyor, ancak ne dediğini anlayamıyorduk. Tâ ki Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yanına yaklaştı ve ona İslâm'dan sordu.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

"Gündüz ve gece olmak üzere günde beş vakit namaz kılmandır" dedi.

Adam:

"Beş vakit namazın dışında yapmam gereken başka bir şey var mı?" diye sorunca, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- ona:

"Hayır. Fakat nâfile namaz kılabilirsin" dedi.

Yine Enes b. Mâlik'ten -Allah ondan râzı olsun- sabit olduğuna göre, o şöyle demiştir:

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e soru sormaktan men edildik. Akıl sahibi bedevinin birisinin Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e gelip ona soru sorması ve bizim de onu dinlememiz hoşumuza giderdi. Nitekim Bedevi birisi geldi ve:

-Ey Muhammed! Bize, senin elçin geldi ve Allah'ın seni nebi olarak gönderdiğini iddiâ etti' dedi.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

-Doğru söylemiş, dedi.

Bedevi:

-Senin elçin, gece ve gündüz olmak üzere günde beş vakit namaz kılmamız gerektiğini söyledi' dedi.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

-Doğru söylemiş, dedi.

Bedevi:

-Seni elçi olarak gönderen Allah adına söyler misin? Bunu sana Allah mı emretti?, dedi.

Rasûlullah-sallallahu aleyhi ve sellem-:

-Evet, dedi.

Yine, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Mesih Deccal hakkında ashâbına konuştuğu sabittir.

Nitekim sahâbe -Allah ondan râzı olsun-:

"(Mesih Deccâl) **yeryüzünde ne kadar süre kalacaktır"** diye sorunca, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

"Bir günü bir seneye, bir günü bir aya, bir günü de bir cumaya (bir haftaya) **denk olan toplam 40 gün yeryüzünde kalacaktır"** buyurmuştur.

Sahâbe -Allah ondan râzı olsun-:

"Ey Allah'ın elçisi! Bir günü bir seneye denk olan günde, bir günlük namaz kılsak yeterli midir? diye sorunca, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-:

-Hayır. Namazın vakitlerini siz takdir edin" buyurmuştur.

Nebi -sallallahu aleyhi ve sellem- süresi bir seneye denk olan bir günde, beş vakit namazı yeterli görmemiştir. Aksine her 24 saatlik süre için beş vakit namaz kılmaları gerektiğini ve yaşadıkları ülkelerde o günkü zaman farkını göz önünde bulundurarak normal günlerde kıldıkları namazları o günün süresine taksim etmelerini emretmiştir. Dolayısıyla soruda geçen ülkelerde yaşayan müslümanların, namaz vakitlerini gece ve gündüz süreleri 24 saatlik süre içinde birbirinden farklı olan ve namaz vakitleri dînen belli olan en yakın ülkenin namaz vakitlerine göre ayarlamaları gerekir. Aynı şekilde Ramazan orucunu da böyle tutmaları gerekir. Daha önce geçen Mesih Deccâl hadisinde Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in o günde namaz vakitlerini nasıl ayarlamaları gerektiğini ashâbına öğrettiği gibi, yukarıda zikredilen ülkelerde yaşayanlar da, Ramazan orucunun başlangıç ve bitişini, imsak ve iftar vakitlerini, her gün fecrin doğuşu ile güneşin batışını, kendilerine en yakın olan ve gece ile gündüz süreleri 24 saatlik süre içerisinde belli olan ülkenin vakitlerine göre tayin etmeleri gerekir. Çünkü bu konuda namaz ile oruç arasında bir fark yoktur.

Başarı Allah'tandır.

Allah Teâlâ, Nebimiz Muhammed'e, O'nun âile halkına ve ashâbına salat ve selam eylesin."[9]

[1] İsrâ Sûresi: 78
[2] Nisâ Sûresi: 103
[3] Buhârî ve Müslim
[4] Müslim
[5] Bakara Sûresi: 187
[6] Bakara Sûresi:185
[7] Bakara Sûresi: 286
[8] Hac Sûresi: 78
[9] "İslâm Esaslarıyla İlgili Sorulara Önemli Cevaplar", s: 164-169